

Vastaus Markus Lahtiselle

Niku Määttänen

Kiitän Markus Lahtista talouspolitiikan arviointineuvoston raporttia koskevista kommentteista. Lahtinen yhtyy pitkälti neuvoston arvioihin ja suosituksiin. Jatkan keskustelua Lahtisen esiin nostamista teemoista avaamalla vielä tarkemmin, miksi päädyimme arviointineuvostossa korostamaan työllisyysvaikutusarvioihin liittyvää epävarmuutta ja millä perusteilla suosittelemme, että pääministeri Orpon hallitus päättää myös veronkorotuksista. Kommentoin myös lyhyesti Lahtisen mainitsemaa ohipuhumisongelmaa.

Työllisyysvaikutusten epävarmuudesta

Kuten Lahtinen toteaa, arvioimme raportissa, että hallitusohjelmassa käytetyt työllisyysvaikutusarviot ovat monesta syystä epävarmoja. Tämä koskee erityisesti hallituskauden loppuun mennessä toteutuvia vaikutuksia, sillä ne todennäköisesti riippuvat myös lähivuosien suhdannekehityksestä.

Erilaisten uudistusten vaikutuksia koskeva epävarmuus ei välttämättä ole painava syy jättää ne tekemättä. Hallitusohjelman mukaiset työllisyyden parantamiseen tähtäävät sosiaalietuuksien leikkaukset vahvistavat joka tapauksessa julkista taloutta ja nostavat työllisyysastetta.

Ongelma liittyy tässä tapauksessa pikemminkin siihen, että hallituksen keskeisten talouspoliittisten tavoitteiden saavuttaminen on hallitusohjelmassa hyvin suurelta osin näiden työllisyysvaikutusten varassa. Jos työllisyysvaikutukset jäävät selvästi arvioiduista, hallituksen julkisen talouden tasapainoa koskevien tavoit-

teiden saavuttaminen edellyttää vastaavasti paljon lisätoimia.

Turvallisempi ja ennakoitavampi lähestymistapa olisi antaa työllisyysvaikutuksille pienempi paino julkisen talouden sopeuttamista koskevissa laskelmissa ja valmistella hyvissä ajoin muita toimia julkisen talouden vahvistamiseksi. Riski siitä, että julkinen talous vahvistuu lopulta liikaakin, on hyvin pieni.

Työllisyysvaikutuksia koskevat arviot perustuvat selkeisiin arviointimenetelmiin ja tutkimukseen nojautuviin oletuksiin. Hallitus kertoo ohjelmassaan säästävänsä noin miljardi euroa vuodessa parantamalla sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotannon tehokkuutta hyvinvointialueilla. Tämän säästön realistisuutta on paljon vaikeampi arvioida kuin edellä mainittujen työllisyysvaikutusten realistisuutta, sillä emme tiedä kovinkaan tarkkaan, miten säästöarvioon on päädytty. Julkisen palvelutuotannon tehostaminen on tästä huolimatta erinomainen tavoite.

Niku Määttänen, PhD (econ) (niku.maattanen@helsinki.fi) on makrotaloustieteen professori Helsingin yliopistossa ja talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja. Neuvoston muut jäsenet ovat professorit Hilde Bjørnland, Tuukka Saarimaa ja Liisa Häikiö, sekä työelämäprofessori Seija Ilmakunnas.

Verotuksen roolista julkisen talouden tasapainottamisessa

Hallitusohjelman mukaan ”Kokonaisveroastetta ei kiristetä hallituksen päätöksillä”. Tämä on tulkittavissa niin, että hallitus voi nostaa jotakin veroa vain laskeakseen jotakin toista veroa muuttamatta verotuloja. Hallitusohjelma ja hallituksen ensimmäinen budjetti ovat linjassa tällaisen tulkinnan kanssa.

Hallituksella on oikeus tasapainottaa julkista taloutta ensisijaisesti menosäästöillä verotuksen kiristämisen sijaan. Julkisen talouden koosta päättäminen kuuluu hallitukselle ja eduskunnalle. Kyse on lopulta siitä, kuinka paljon tehtäviä julkiselle sektorille halutaan antaa ja kuinka paljon niitä ollaan valmiita verotuloilla rahoittamaan.

Kuten Lahtinen tuo esiin, katsomme silti, että hallituksen tulisi nyt käyttää myös verotusta julkisen talouden tasapainottamisessa. Suosituksemme liittyy erityisesti siihen, että kokonaisveroaste, eli verotulojen suhde bruttokansantuotteeseen, voi muuttua myös hallituksen päätöksistä riippumatta. On vaikea harjoittaa pitkäjänteistä ja vakaata talouspolitiikkaa, jos verotulojen ennakoimattomaan supistumiseen voidaan reagoida vain menoja leikkaamalla.

Julkinen talouden kokoa olisi mielekkäämpää rajoittaa esimerkiksi tavoittelemalla sitä, että kokonaisveroaste ei nouse pysyvämmiin joihinkin tiettyä prosenttia korkeammaksi. Tällainen linja antaisi mahdollisuuden reagoida verokeräytymän pienenemiseen korottamalla joitakin veroja.

Asia on jo ajankohtainen, sillä valtiovarainministeriö ennakoii nyt kokonaisveroasteen laskevan lähivuosina merkittävästi ja selvästi enemmän kuin mitä vielä hallitusneuvottelujen aikana arvioitiin. Yksi syy kokonaisveroasteen

laskutrendille on energiaverotulojen pieneminen liikenteen sähköistyessä.

On myös todettava, että julkisen talouden tilanne on sen verran heikko, että esimerkiksi hallituksen tavoittelema julkisen velkasuhteen vakauttaminen hallituskauden loppuun mennessä voi osoittautua käytännössä hyvin vaikeaksi, jos veronkiristykset on kokonaan suljettu pois. Tavoite veronkiristysten välttämisestä ei saisi vaarantaa julkisen talouden kestävyyttä.

Hallituksen edustajat ovat jo viestittäneet, että hallitus ei jatkossa sulje veronkorotuksia pois keinovalikoimastaan. Tällainen joustavampi suhtautuminen verotukseen vahvistaa hallituksen talouspolitiikan uskottavuutta suhteessa hallituksen keskeisiin tavoitteisiin.

Ohipuhumisesta

Jaan Lahtisen huolen talouspoliittisesta ohipuhumisesta. Mainitsimme raportissa hyvin lyhyesti listaamattomien yritysten osinkoverotuksen uudistamisen esimerkkinä verouudistuksesta, joka voisi yhtä aikaa kasvattaa verotuloja ja vähentää joitakin verotuksen ei-toivottuja ohjauksivaikutuksia.

On varmasti totta, että uudistuksen yksityiskohdilla on paljon merkitystä poliittisen läpimehityksen kannalta ja niitä olisi syytä avata päättäjille ja kansalaisille. Järjestelmä voitaisiin uudistaa myös tavalla, joka ei keskimäärin kiristäisi yrittäjien verotusta, mutta tekisi silti verotuksesta neutraalimpaa. □